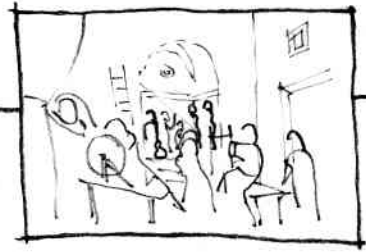

1. EA.

2007.02.12.

Bevetés

esztétika = eredetileg „az, ami”
székválás → igaz, szép, jó

Diego Velázquez: Szövőnők / Arachne története, ~1659

az impressionizmus előfutárának tekintette

Leonardo: a festészet felett a költészetrel
a 17. század művészet anyagtalan volt

kis műveletek (artes minores): szövé, ... →
mechanikus leképzés

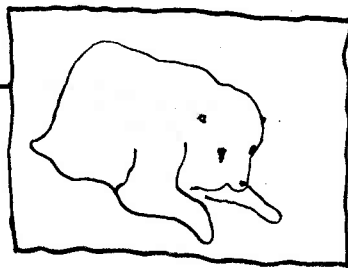
designo → terv

concerto → koncepció

Ovidius: Metamorphoses → Arachne története

Öskör

Lascaux } barlangrajzok
Altamira }

~ Kr.e. 10 000

3 ábrázolási csoport: ~94% földi állatok
~3% repülő állatok
~3% felszín alatti állatok
erős fogalmi meghatározások is voltak (fent, ...)
szinkretizmus → pt: kigyo'-villan (narahó india'usok)

Montespan

Tuc d'Audoubert } aggyagból készült plasztikák
(medve*, ragadozó**, bolények***)

* aggyagból készült test + medvekoponya + medvebőr →
→ természetes makett (jelenléti koponya)

** falnak állítva, kinn elbonatkoztatva

dombormű, kicsinyítve

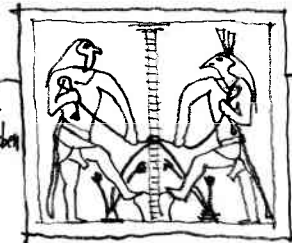
kevés fogalom → a medve nagy érzelmi töltettel bír
(lakhatás, éhség, túlélés, győzelem) → így „beszéltek”
róla → tehát utólag volt a tánc, a tanulás
folyamata maga, csoportporció

keisőbb a tánc megelőzi a cselekményt, a
makett is absztrahálódik

Dolui Vestonice (nőrobrok), Merini "maderak" ^{szinkretikus összefüggés - lélek}
^{létezés-hatás}
^{létezés-élet}
"elszáll a lélek"

Egyiptom

Hórusz és Szeth
fűrés / köpülés közben

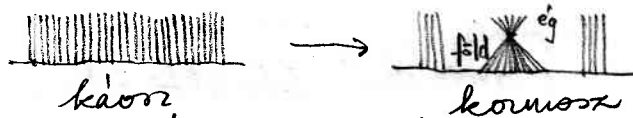

△ Előzmény: Japán kutatás (Günther N.)

→ Mircea Eliade: a káoszról kosmosz létrehozása a rent tén feladata.

Japánban más az anyaghoz viszonyulás (szentélyek) skime = kötés (első rögzítési mód)

megfigyelések:

káosz föld-ég / ember-isten → reparálódás

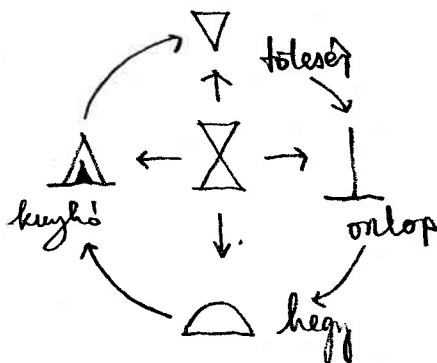
nád kéve ⇒ a felgyes ég ura (névadtörés)

- ↓ LIQARE = kötegre kötni
- ↓ UCTOR = aki a köteget vmi
- ↓ RELIGIO = újrahelyezés

örövség kötés → Okstakentum

Japánban megmaradt a fogalom tárgyiasulása → ünnepekhez* kötődik a beavatkozás (székötés, égetés, ...)

*ember alkotta káosz

imago mundi:

tehát a konkrét formából indulnak ki, nem a "csillagokból" → kizzel gondolkodik asszír palmetta's fa

Egyiptom templomépítései: a mennyezet az eget szimbolizálja,
az oszlopok a teremő isteneket

jelrendszer: Dzsed-oszlop: írásjelekben is
9: területfogaló jel, isten megjelenik
(a japán írásjelekben is megjelenik
a kére szimbóluma: Σ ~~Σ~~ ...)

ideogramok: prototipikus képi ábrázolások
pl: 9;

fonogramok: a megfelelő hangalakok jelei
determinatívumok: a fő fogalmak jelei
(többértelmitűség redukciója)

Az egyiptomi képalkotás:

- legnagyobb felületek törvénye
- felületet betöltő képrészek

Nagada kultúra (neolitikum)

neolitikus kerámiák + festések, csontszobrok, paletták

△ 1.-8. dinasztia

keselyű, meropotámiai formák, bika, frontális szobor
art ábrázolták, amit tudni kell a világról

3. dinasztától piramisok építése (~ fényháromszög →
→ a felemelkedés helye = peremesz ⇒ magyar: peremes)
áldozati szobrok, minidolgos kompozíció

szemek és fülkéknek szánt alkotások (magán nemeltek
szobrai)
imokszobrok

3. EA.

2007.02.26. Δ 9.-16. dinastia

- a piramisok halotti templomná valnak
- kockasobrok elterjedése
- sírokba gyakran molgasobrokat helyeznek (usebti)
- kamaki templomkerület (Amon-Ré templom)
- > a sok feliratnak nincs esztétikai szerepe (hasznosság)

Δ 17.-20. dinastia

- IV. Amenhotep fáraó → Amarna-kor (Kr.e. 1353-1336)
- Tutankhamon (Kr.e. 1332-1322): megtalált sír
- Ramszesz fáraók: új virágzás, háborús képek
- hideg zombac eljárás (Tutankhamon halotti maszkja is ilyen)
- kent és lakóház ábrázolás →
- > sárokban jelölték az egymás mögötti helyiségeket
- butorok

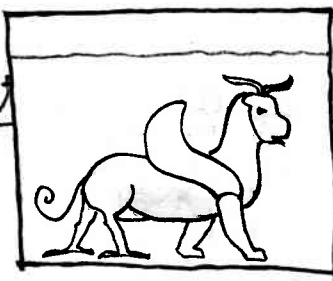
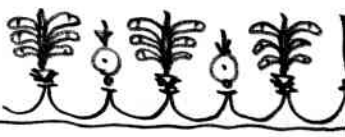
Δ keleti kor

- római - hellenisztikus hatások → gipsz halotti maszk
- Kleopátra → római ábrázolások is vegyülnek

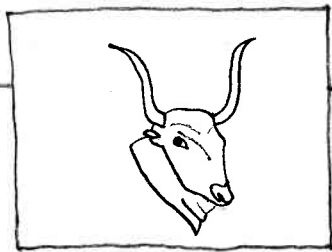
Δ főbb jellemzők:

- a képzőművészet hasznossági célt szolgált
- alapelem a vonal → sík → tér (szobrok faragásmódja, palcákból készített butorok)
- kétféle dombornál: relief en creux (rajzosabb), relief en bas
- legnagyobb felületek törvénye → analitikus megfigyelésből
- eltérő méretű ábrázolások, az idő filurkockakénti megjelölése
- az alkotások az épülettel külön életet élnek
- a teret kiterjedési irányokra kontra értelmezték (T)

Meropotámia

- ✦ Ut leghorábbi leletektől kezdve folyamatosan található leletek → nincs szakadás.
Tertelenség → a szobrok, domborművek az épület részei (orthostat)
→ hegyeres szobrok, és kevés grafikai alkotás
- kerámia és bronz megjelenése → antropomorf edények
női alabástromalakok → idolek
- Uruk városa: nádhóterek ábrázolása, nádházak
- ✦ - ósumér kor: városállamok
(akkádoktól ekírás → meropotámiai „latin” nyelv)
sematikus imádkozó szobrok → négy szemek
Tu-abi királyné sírja
bikafejű háta
- ✦ - akkádok: stélek (hírtökjelűs), pecsétgyomok, ekírás
- újsumér kor: zikkuratok építése
bronzszögek (szótorszerűek)
- babilónia: Hammurapi emléje, oroszláiszobrok
- hetiták: Hattusa városa, kapudőző állatok
- középbabilónia (kassiták): kudurrük emléke helyett
négy oszlop tartja a világot
- ✦ - asszírok: homogén „stílus” Ugarit: hűvös partvidéke ü
hadjáratok képei
Nimre, mázas kerámia
- újbabilónia: Szent Út (a föld alatt is → a szellem negyarádján)
- perzsák: színes üvegmoszáccal borított mázas kerámiák
görög róbrázok → kissé plasztikusabb domborművek

Prehellen művészet↳ Kykládikus művészet:

neolitikus kultúra a rigei világon

fehér márványból készült idollok, majd szobrok →

→ hárfán játszó ültő alak (feltehetően maskaban)

↳ Kréta művészet:

palotakultúra → Daidalosz és Ikarosz → „labirintus”

Sir Arthur Evans 1900-ban tárta fel Knossoszt.

lineáris B írás → mai megfejtették, de csak gazdasági irások

bika kultusz → labrisz (kétélű kard) → labirintus

~ Kr. e. 1500: Egyiptomba is eljutottak a krétaiak →

→ egyiptomi falfestményeken is megjelenik a bikaszarv

üstennő szobrok, „La Parisienne” (a párizsi hölgy) festmény

legnagyobb felületek törvénye, de kötetlen komponálás

delfines freskó

Santorini: rigei: a kréti időben aktív vulkán →

kitört és elszűnyedt nagy része → Atlantis legenda

megtalálták a kréti kereskedőtelepet

freskók nilasi utazásról, stilizált kerámiák

↳ Mikénei művészet:

Oroszlános kapu → eget tartó oszlop két oroszlánnal

Triliton monumentális építészeti

Atreusz kincsesháza

Ugamenon maszk: aranyból készült halotti maszk → rosz

szellemek beáradása a testbe

Görög művészet

Elsősorban nem a rituális jelentés a fontos, hanem a népesség.

A nép, a jó és az igaz egyet jelentett, a 'nép' isteni eredetű → erre törekedtek. Megpróbálták 'visszaemlékezni' a tökéletesre, ezért állandóan kísérleteztek (geometria is kellett hozzá) → az eszmény láthatóvá válik.

Techne → tudás + mód!

Symposium (összejövetelek) → egy témán vitáznak
"Mindannyian görögök vagyunk."

Archaikus művészet:

egyiptizáló szobrok, de van hátuk is ~ 100 év alatt nagy fejlődés →

→ megjelenik a kontraszt (redli izomzata'brázolás) viaszvesztéssel eljárással készült bronz szobrok már a Kr. e. VI. századtól → jött mozdulata'brázolás lehetősége a szobrok helye egyre inkább a timpanon felülete és a frízár (eleinte egyre növekvő figuralis, majd kompozíció)

Olympia - Zeus templom két timpanonja (Oinomaos és a Kentaurok és Lapithák harcának története)

Delphoi kocsihajtó bronzszobra (a lovak eltűntek)
zsarnokölők szobra (Skritios műve)

diszkhoszvető szobra (Mürois műve) → a római márvány-másolatokon megjelennek a stabilitást adó fatörzsek mozdulatok összemossa → teljesség (az eredeti bronz)

5. EA.
2007.03.12.

Klasszikus - hellenisztikus művészet:

Praxitelesz: Hermész noobra
gyikötő Apolló szobra } kitéte légy
klasszikus kontraszt } formák

Lisippos: Nagy Sándor műveire, erőteljesebb nobrook

Leochares: Belvedere Apolló (már majdnem hellenisztikus)

Winckelmann - ismereti szerint - ezt tartotta az igazi klasszikusnak

Phagesandros - Polydoros - Athanadoros: Laokoon
hifejtett - látható kompozíció
mesterkelt heroizmus, enerváltság →
→ ettől erősebb

Kresilas: Periklész portréja → idealizált

nőalakok: már az archaikus időben megjelenik a hegyesedés → kore

a szobrokon az alak és drapéria egysege:

Szamothrakéi Nike, Milói Vénusz / Meloni Aphrodité

to dombormű: határozott plasticitás és alapsík ritmikus kompozíció, konjunktivitás addíció helyett

Pipnosi - ak kinészházának frize: inkább még archaikus

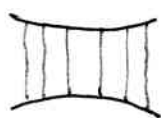
Akropolisz: Parthenon frize (London): igazi klasszikus alkotás → idealizált felvonulás, sziltem megjelennek (már nem lapitáként)

Nike Apteros: Nike megoldja saruját

symmetria = 5 szemérés → modul

8x17 oszlop a Parthenon-on

Doxiadis firkéje: ~30-35°-os látókép
az egész kompozíció → szabványos feltárulás, nincs rejtettség

pákány
intercolumnium
krepidoma

pontos modulrendszer + optikai
korrekciók (utóbbi a rómaiak
nem tudták elfogadni)

eutharis → az erőt kifejező forma
a dóris oszloprendszer ism. fríz!

a maos frízben nagyobb fejek, mert
alulról lehetett látni

Pergamon oltár: istenek és gigászok harca
erősített plasztika és fény-árnyék hatás

† kerámiaművészet: Dipylon váza → számszakilag
pontos ábrázolás
(egyiptomi hatás)

Melian váza → komponáltabb
(orientalizáló)

- VI. századtól: feketealakos kerámiák

- V. századtól: vörösalakos kerámiák

(kétszer égetett kerámia →
a belső kontúrok festettek,
így könnyedettek a vonal-
vezetések)

† festészet-mozsaiik:
realiztikuság → Pompeii
szabványosság

6. EA.

2007.03.19.

Étruszk-római művészet

☐ Étruszk művészet:

Kevés adat, főleg csak a necropolisokról tudnak.

Szarkofágok: (inkább csak urna méretűek)

lakoma-póz, oldalon mitológia
~ archaikus görög művészet

fekek és vörös terrakotta szobrok

portrészerű szobrok → az urnákon a kelleknél
nagyobb a fej (ez volt a lélegező)

sírkamrák kifestése (Tarquinia): - szimbolikus ajtó
(Egyiptom)

- lakodalom
- csatajelenet

☐ Római művészet:

A császárkora már egyértelműen a belső térki
dominálnak, és valamilyen testszerű alakot
felvéve. Orszlop helyett faltest, kereszttegyeljes
szervezés. Kisse kulisszaszerű főhomlokzat, a
többi rész kidolgozatlan (Panthéon).

Több az optikai, mint a plasztikai elem →
távolnézetből egységes látvány elérése (görögöknél
a kétféle egyforma arányban).

Diadalív: architektonika + szobrok együttese.

Szobrok:

"Capitoliumi Brutus" bronzszobra → portrészere

Marcus Aurelius bronz lovasszobra → reprezentatív

Augustus szobra (Prima Porta) → Apollodorosz készítette
~ erőteljes görög hatás

Ősei szobrait rövid classicus polgári → a portré az ősök

Szónok szobra → görög szobrász készítette, ruhátlan
ideális test, de jellegzetes fej
szobrai miatt lett fontos

A 3. századtól expresszív jelleg mutatkozik a szobrokon,
máris tenakotta szobrok is.

Portrészobrok: legjellegzetesebb az idealizált és
kevésbé idealizált (Vespasianus) császárportrék.

Domborművek:

Pax → utal a Parthenon frizéjére, de inkább optikai

Titus diadalív fríze → Jeruzsálem kifosztása
hatás!
sok apró részlet, kevésbé
intenzív elemek

diadaloszlopok: itt is festői hatás érvényesül

A 3. századtól megszűnik az alapsík → a teljes
felületet kitöltik a "hömpölygő" alakok - elemek.

Erőteljesen hat a középkori művészetre.

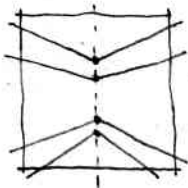
Freskó:

nagy hellenisztikus hatás → Pompeii

perceptuális ekvivalencia elve helyesedik előtérbe → azt festik, ami látszik

a térbeliség viszonyait igyekeznek bemutatni
művészi technikák → realizmus

római perspektíva:

még nem ismerték a háló rendszerét
(nem a távolsággal, hanem a látókép
méretével változik a figurák nagysága)

Mozsák:

főként padlómoszák (bucolikus jelenetek, gladiátorok,
növények - állatok, ...)

Falképfestés:

1. fal felület kitöltése
2. realiztikus falátörés → illúzió
3.] síkdekoráció inkább
4.]

a hellenisztikus festés alapjait használják

T.ÉA.

2007.03.26.

Ókeresztély és bizánci művészet

Részben párhuzam figyelhető meg a bizánci és a kora középkor-romanika között → mindkettő az ókeresztély művészetből építkezik.

* Ókeresztély művészet:

Katakombák festményei: Max Dvorzak művészettörténész szerint nem ügyetlenségtől van szó, mert nem is a valóságot akarták ábrázolni → transzcendencia.

Előkép mégis az antik művészet, tehát van átvétel (pl: baritkától hosszharas templom, stt...) → testszerűség és testelenség (de csak mint szükséges rossz) → folyamatosan megszabadul tőlük.

Priscilla katakomba, San Pietro e Marcellino katakomba, Via Latina katakomba (Földanya freskója!), ...

„Isten a legfinomabb fény” → homogénizálódó művészeti tér.

Nem egyszeri ábrázolás, hanem az szépség megtestesítése.

Az anyag a fény sűrűsödése ~ moraik /, pixelek”.

Bizáncban is megjelenik az clayagtalantás → belül aranyozás, kívül sávos falakat. Atektomikusság → homály és sík.

Domborművek: teljes felületet beborító alakok szarkofágokon.

Könyvek: Rabula evangeliáriuma Szíriából.

* Bizánci művészet:

Galla Placidia:

Szent Péter rostállyal (testszerű, árnyékolt)

Jó Pásztor (atletikus alkat, kompozíció, sematizálás)

A dongákat mustaszerű égboltminta fedi.

San Vitale:

Az aranyfelület a napfény hatására izzani fog.

Justinianus császár képe: egyedül az arc realizatikus

Theodora császárné képe: testszerűtlen alakok

San Apollinare in classe:

Arianus barilika volt, csak a szentélyképek maradtak meg.
Additív elemek, felületkitöltés.

Maximianus püspök elefántesont trónszéke → kifelé légtö
előfelület → előkelő tartás biztosítása.

Plagia Poplia:

Közép-bizánci stílus moráikjai maradtak fenn.

Megjelenik már Szt. József is → új képtípusok.

12. század: még sematikus → 13. század: már három-
negyed-profilos képek is, de ua. a szerkesztés →
nem szükséges a megfigyelés!

Torcello:

Ab draperia már szinte ornamentika.

Ufoló ítélet, Krisztus a kereszten (a szenvedő Krisztus a 13. századtól jelenik meg),...

San Clemente:

Ab szentélyben a legsematizálott bizánci ábrázolás.

Ab - 2. szinten Mithrasz szentély található.

San Marco:

14. századtól kiteljesedik a narratív ábrázolás.

8. EA.
2007. 01. 02.

Romanika művészete

✠ Néprándorlás művészete:

Elsősorban kisművészetekben jelentkezik → ötvösművészet
nagyzenekari kincs: turulmadár embert ragad el
tarolylemez: palmettás dísz ~ asszír → hat a romanikára
Északi misszió: ír, viking kódexek → iniciálék

✠ Karoling művészet:

Megjelenik a templomokban a westwerk.

Karoling-reneszánsz → könyvborítók, iniciálék
(aachen-i iskola)

- Godescalc evangéliumskönyve

- Ezzo püspök szoltánokönyve

keveredik a realizálás és a stilizálás → minták követése

- Károly bibliaja: antik hagyományból táplálkozik,
de sikszónien ábrázol
(nyolcszögű baldachin)

elefántcsont faragványok: egyre expresszívebbek

✠ Romanika művészete:

Lombard köfaragók → Sant' Ambrogio: kötött boltorási
rendszer → fal felület plasztikai tagolása pillérekkel.

Erős regionális eltérések (pl. Pisa ↔ Hildesheim)!

Bencés kongregáció: Cluny, Montecassino, Tirsau.

* Doubronnévek:

~ Kapufaragások: az ajtó áthidalója leggyakrabban. Gyors váltás a XI. századra → Biblia Pauperum → zarándokkapuk

D-Franciaország:

- Moissac, apátsági templom kapuja: elrajzolt expresszivitás, (Jeremiás próféta) erőteljesen és a kódexek vonalszerűsége!
- Uzelay, apátsági templom kapuja: Nagyhét a témaja
- Saulieu, Szt. Andrá's templom: oszlopfő késő római megfaragása (Menekülés Egyiptomba)
- Poitiers, Notre Dame-la-Grande: nem a kapu, hanem az egész fal felület faragott
- Arles, Saint-Trophime kapuja: antikvitás (akantuszok korral) hatása, a plasztikai forma belend a falba → homogenitás
kerengő: a belső sarkokon figurák → még nem körplasztika, nagyon a fal részei
- Saint Gilles: nagyon hasonlít Arles-ra. Ut la'bazaton kínai jellegű ábrák (valószínűleg kínai selyem ábrái) rajzolt megfogalmazásban.

É - Hália:

- Verona, San Zeno: lombard kapu → bronz ajtó
- Fidenza, székesegyházai: önálló sodó prófétaszobrok
- Santiago de Compostela: erüstművesek kapuja
nyugati kapu (Mateo mester)

✦ Oltársobrok:

Mária Salamon trónusán ül, ugyanakkor Mária Jézus trónusa is egyben.
Elefántcsont: kereszt.

✦ Isk' dex:

Ótö - kor könyvleplei → vonalszerűség.

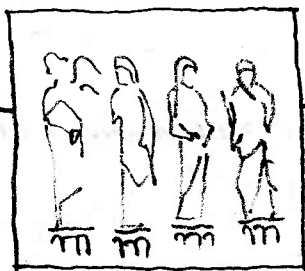
✦ Freskó:

- San Clemente: Pantokrator Krisztus → leghíresebb rom-freskó.
minus kompozíció, inkább felületkitöltés
- San Angelo in Formis: Páló Szent ~ Giotto
- Berze-la-Villa: mandorlás Krisztus

Bayeux-i kárpit: a normannok angliai hódítását ábrázolja!

9.EA.
2007.04.16.

Gótika művészete

Északon tör utat, ~300 év.

Jellemző a racionalitás, a fény és a szeszkeretiség →
a szobrok köpplasztikává válnak és egymás felé fordulnak.

Kapuplasztika:

Chartres } már ekkor megjelenik az önálló
Seulis } szoboralkak oszlopok közé tere

Reims: nyugati homlokzat középső kapuja →
egymás felé forduló párbeszéd alakul ki az
alkotások között (dramaturgia)

Itz Ile-de-France katedrálisában kialakuló
kapuplasztika továbbhat. → Bamberg-i lovas
Naumburgi donátorok

Plantagenets sírok: festettek.

Claus Sluter: dijoni szobrász → a táblaképfestészetre
fog hatni

Szt. György lovasszobor (1373): Kolozsvári festvérek készítették,
egyetlen korabeli bronz lovasszobor, európai színvonal!

Zsigmond-kori szoborleletek → Buda

Festészet:

Legfontosabb helyszín a üvegablak → hatással van a többi festészeti ágra.

Sikszzerű, koherens kompozíció.

14. századtól változás: megjelenik Szt. József és szakítanak a bizánci sémával (nem szokásban ábrázolják Jézus születését).

Limbourg testvérek (Paul, Jean, Herman): az inter-nacionális gótika képviselői → De Berry Herceg Nagyon Gyönyörű Óráskönyve (dobozszerű belső terch, tárlatos külsők).

Megjelent a portré műfaja: eleinte csak profil, majd $\frac{3}{4}$ profil portrék.

Önálló táblaképfestészet → Burgundia és Németalföld szárnyasoltáraiban teljesedik ki.

- Melchior Boederlan: térbeli törekvés, erős szimbolika (zártként = szeplőtlen fogantatás).
- Robert Campin: Mérode-triptichon (1425-26) → sok rejtett utalás, erős térhataás (perspektíva)
- Jan van Eyck: Gent-i szárnyasoltás (az olajfestés kifejlesztője) → négy kép, de egy térben (az új- és ő-testamentum szimbólumai: gótika, romanika).

Arnolfini házaspár → az angyali üdvözlés gesztusa.

Van der Paele kanonok Madonnaja → minden cm²
egyforma intenzitású.

- Rogier van der Weyden: késő gótikus oltárok.
- Hugo van der Goes: Portinari oltár.
- (- Domenico Ghirlandajo: Michelangelo mestere.)
- Hans Memling: "Torinói Passió", Utolsó ábrák.

Szakrális oltár - kénváz / szoborsoporkok:

- Veit Stoss: angyali üdvözlés, Mária halála.
"horror vacui" = az ürességtől való félelem → zsúfoltság
- Nicolo dell'Arca: Sírátétel

M. P. mester: Mária és Erzsébet találkozása, Golgota

2007.04.21.

A proto-reneszánsz Italiában (gótikus Itália):

Lásár feltámasztása:

- S. Apollinare Nuovo, Ravenna → jelzési
- S. Angelo in Formis → kevés érzelem, narratíva is
- ✓ - Capella vtrana, Padova (Giotto) → az előbbi kompozíció átvettele, érzelmek

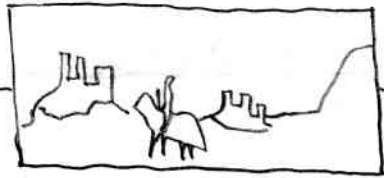
toszkán proto-reneszánsz szobrászat + Szt. Ferenc munkássága → Giotto műveinek alapja (megnö a fizikai világ fontossága)!

Giotto di Bondone: dobozszerű tér határolást alapsikkal és plasztikus figurákkal. Mestere: Cimabue (italo-bizantin festmények).

- o Assisi-ben bontakozott ki stílusa: Szt. Ferenc életéről szóló freskóciklus (mellettek láthatók "Iszák" mester töredékes festményei: Ézsau és Jákob megáldása → megjelenik az emberi érzés az arcokon: a történetet már kiegészíti a festmény előadás módja, önálló narratíva).
- o Padova, Arena kápolna: Giotto legértettebb alkotásainak helye, sokáig az assisi képek előttieknek gondolták. Fő freskó: a kápolna felajánlása (az elfordulón a napfény pont az összeérinthető kezeknél látszik). Mária-Jézus freskóciklus (valójában secco), alatta Teréz-T-bűn (fekete-fehér technika).

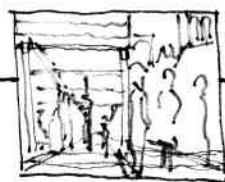
o Firenze, Santa Croce - Bardi kápolna
Szent Ferenc és Jézus képei

Trecento

- Giotto hatása → Firenze
- Bernardo Paddi: Szent István elítélése és vértanúsága
- Taddeo Gaddi: Mária templomba menetele (kiteljesedett narratíva, túl töltésű)
- Agnolo Gaddi: A Kereszt diadala
- Maso di Banco: Szent Silveszter pápa sárkánycsodája
- Andrea da Firenze: spanyol kápolna freskói
- Siena: jobban él a gótkus hagyomány (főként a táblaképfestészetben)
- Simone Martini: Guidoriccio da Folignano képmása
- Ambrogio Lorenzetti: A Jó Kormányzat allegóriája → világbrazeolás
A Rossz Kormányzat allegóriája
- Padova:
Giotto Menabuo: az emberiség történetének freskóciklusa
Júdás az asztal túlsó oldalára került,
egész Leonardo-ig így marad.

Quattrocento

- ✗ Brunelleschi → perspektiva, megjelenik az igazi mélység, hatalmas váltás.
 - ✗ Masaccio: Az adógaras című freskó → nagyon mély tér, a figurák téri viszonylatban állnak. A glória „megtalálta” helyét. Leonardo-ig nem készültek hasonló drámaisági freskók. A Szentháromság képe a nézőhöz igazított perspektívával készült → falfülke érzete.
A centrális perspektívával megnö a perceptuális ekvivalencia fontossága, háromdimenziós rendszerben jön létre (l.: építészet). Ez az az impresszionizmusig fennáll a látásmód. Az impresszionizmus után megjelenik a képtér (kubizmus, konstruktivizmus) és az expresszió, a pers. ekv. nem számít!
A kép már nem ablak/tükör (neoplatonikus eszme).
- (Sebastiano Serlio: kétfirányú perspektíva kidolgozása.)
- Capella Brancacci: Masaccio és Masolino (előbbi mestere) készített freskóciklust. Külzetes a Paradicsomból, Az adógaras, Tabita feltámasztása C. képek itt találhatóak.
- ✗ Fra Angelico: Angyali üdvözlés, Levél a keresztből → konzervatívabb, nemetalföldi ízlésvilág, elegancia. Masaccio drámaiságát nem vette át.
 - ✗ Benozzo Gozzoli: Háromkirályok vonulása → a világ ábrázolása is fontosabbá vált (~300 nőrényfaj).
 - ✗ Filippo Lippi: Angyali üdvözlés (eredetileg szerzetes volt)

12. EA.

2007.05.07. ✗ Piero della Francesca: Krisztus ostromlása → nagyon sok spekulációnak ad táptalajt az előtérben lévő három alak. Szent Tereszt legendája freskóciklus az ereklye hányattatásáról (a festő negatív figuraként jelenik meg a képen) az arezzo-i San Francesco főszentélyében.

Battista Sforza és Federico Montefeltro portréja tájképpel a háttérben (ember és környezet).

✗ Andrea Mantegna: mantovai Palazzo Ducale jegyzések terme → freskóciklus.

Tietà: ellenperspektívával készült!

Szent Krisztof testének elszállítására → feltehetőleg Janus Pannonius is látható rajta (Padova, Orerahi-kápolna).

✗ Paolo Uccello: A San Romano-i csata → virtuóz perspektíva.

✗ Domenico Ghirlandajo: Mária születése → idealizált firenzei élet (műhelyében tanult Michelangelo).

✗ Sandro Botticelli: részletes idealizmus.

Lázadás Mózes törvénye ellen (Sixtus-kápolna) → emberiség ↔ törvény. A Tavasz (La Primavera) → humanista ihletettségű mű, Vénusz-darabzolás.

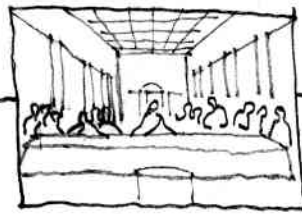
Nastagio degli Onesti lovag története → túlhunyázó narratíva. Vénusz születése.

Venecia:
megkésztetés
erős italo-bizantini
hatás
Vivarini és Bellini
festőcsalád
[színesség]

13. EA.

2007.05.14.

Cinquecento

Leonardo da Vinci:

Korán elkerül Verocchio műhelyébe → első anyagkép
Otello Vassora: újra megjelenik Masaccio drámaisága
Júdás megjelenése a legnyugodtabb

Mona Lisa: a portré háttérére a vízből eredő sejtelmés
faj (haj-ember) → az élet a vízből ered

Királyok imádlása: befejezetlen mű, de így is látszik
a drámaiság-narratíva, más
vonalkézelés

Homo ad quadratum & homo ad circulum: elmenthet
ábrázolás, mint a kortársai

Anghiari csata: Firenze kerte fel → félbemaradt

Trivulzio-síremlékhez készült vázlat: nem maradt fenn
egy teljes szobor sem

I. Ferenc francia király lovagi torna hőseiként:
egyik fennmaradt szobra (vázlat) →
→ a BSZM tulajdona
kicsararodott forma → több nézet is

Keresztelő Szent János: az életmű összegzése

Raffaello Santi:

összegző művész, kiegyensúlyozott életmű
Urbino-ból indult, majd Firenzebe megy,
végül Rómába kerül Bramantehoz

szépségre törekvő stílus → Madonna vázlatok:

Ansideri-Madonna, Madonna szegfűvel, ...

akadémikussá lett a művészete → pieraffaelita
tanítványa Giulio Romano → manierizmus mozgalom

Madonna della Sedia: legérdekesebb Madonna képe

sok portré nőkről, barátokról, pápákról és
udvari emberekről

a pápai stanza-k kifestését kapta megbízásul

Stanza della Segnatura freskóciklusa: a szellemi
szférák ábrázolása négy lunettán: minden Istentől van →

- Disputa (teológia)
- Parnasszus (költészet)
- Erő, Bölcsesség, Mértékletesség (jogtudomány)
- Athéni iskola (tudomány) → ~ Bramante

Stanza d'Eliodoro freskóciklusa: az ima ereje →
San Pietro je

- A bolsonai mise
- Szent Péter kiszabadítása
- Heliodórosz kiűzetése
- Attila és Nagy Szent László találkozása

Stanza dell'Incendio freskóciklusa → a vigyázó ima

- A Borgo egeése → megjelenik a feszültség, de az egyenlő
Loggetta díszítés: római grották alapján megvan

Michelangelo Buonarroti:

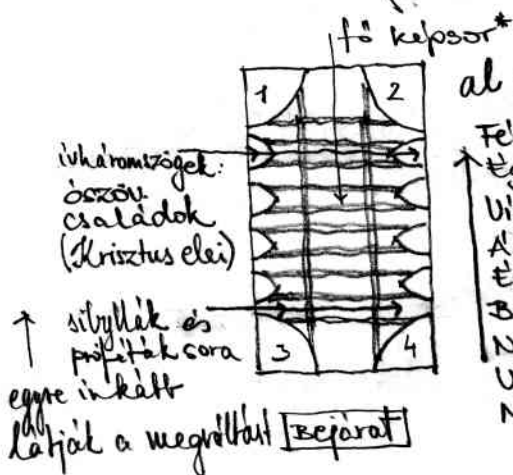
elsősorban szobrász-építész, de festészete is fontos a reneszánsz-barokk átmenetben
Ghirlandino mellett kezdte a pályát → Donatello nagy hatással volt rá, de fontos a hellenisztikus dombormű felületkitöltő hatása is

Pieta: felülvezetben tonsz-forma
égi-földi szerelem

David: a küzdelem kétségbeesését ábrázolja, nem a győztes! → feszültség

II. Gyula pápa sírja - Mózes: "terbilítas"

Sixtus kápolna: a törvények előtti állapotot ábrázolják a freskók

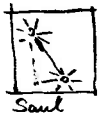
al secco technika a szentélynél viszont a kegyelem általi állapotot (a törvényeket ábrázoló freskók korábbiak)
Fény és sötétség szétv. / Éges föld szétv. / Viz és száraz szétv. / Ádám teremtése / Éva teremtése / Bűntudat / Kiűzés / Noé áldozata / Vizözön / Noé részegsége (öntudatlan lélek) szétválasztása
* az oltár felé egyre inkább eltűnik a világ (utolsó kép: fény és sötétség)

sarkokban: a zsidó nép négy csodálatos megmenekülése

- Judit és Holofernesz (3)
 - Dávid és Góliát (4)
 - Eszter és Akasvérus (2)
 - Erckégyő (1)
- } deheroizálás, sorsszerűség

Sagrestia Nuova (San Lorenzo): a Brunelleschi-féle architektúrához próbál közelíteni → kissé régijs lett
 3 részre kompozíció (2 sír + oltár → utóbbi nem lett kész),
 de a részek önmagukban is háromszög alakúak (nézet)
 lecsúszó szoboralakok → valóban testhelyzet
 robotus alakok síma felületekkel

Utolsó ítélet: barokk dinamika ~ Piazza Campidoglio
 axialitása (M. elősorban szobrász volt)

Saul megmentése / Szt. Péter keresztre feszítése: késői művek

a tengelyek a képsíkra se nem merőlegesek, se nem párhuzamosak → kétirányú perspektíva
 különbségek Caravaggio hasonló tematikájú barokk képeivel
 szemben: nagy tér, sok szereplő, nem részletez, a keret a világ(osság), rajzos

Wölflin ellentétpárjai:

1. világos - homályos
2. rajzos - festői
3. sokság - egység
4. síkság - mélység
5. √ - √

14. EA.

2007.05.21.

Barokk művészet

○ Michelangelo Merisi (Caravaggio):

csak művészetében, és nem emberi minőségében fogadott el a művészettörténet

fiatalon Rómába került, akkoriban a luminizmus irányzata hatott

Művei:

- Gyümölcskosarat tartó fiú: jótárság-elmúlás, pedofília

- Lanton játszó fiú

- Főzedelmes Eros: kihívó testiség

- Bacchus / Beteg Bacchus: ekkoriban megjelenik a csendélet, tájkép, zsánorkép (önálló műfajként)

- Jósó cigányanyó

- Hamiskártyások

- Pihenés Egyiptomba menekülés közben: a törtéket színeztése

- Mária Magdolna

- Judit és Holofernesz

- Szent Máté elhivatása

- Szent Máté az angyallal

- Szent Máté vértanúsága

- cbz emmausi vacsora

- Saul megtérése

- Szt. Péter keresztre feszítése

- Sirbattétel

○ - Loretoi Szűzanya

hittörténelmi képek

drámai bibliai képek

} korabeli római háttér

⊙ Annibale Caracci:

a Caravaggio-féle realizmus mellett futó másik irány képviselője (klasszikus kiegyensúlyozottság)

Farnese palota galériája

⊙ Guido Reni

⊙ Guernico

⊙ Fra Andrea Pozzo:

illuzionisztikus mennyezetképek

Sant' Ignazio templom mennyezete

⊙ Diego Rodríguez de Silva y Velázquez:

caravaggiest stílus folytatója, spanyol udvari művész
kiely jellemábrázolás

művei:

- Sevillai vizetűs
- X. Ince pápa
- IV. Fülöp
- Breda átadása
- Szöröndök
- Udvarhölgyek

⊙ Claude Lorraine: a fény festője

⊙ Georges de la Tour: spec. fények (gyertya), zsánerképek

⊙ Nicolas Poussin: a francia klasszicizáló akadémizmus etalonja

- Rebekka és Eleázár a kútnál

- Négy évszak (bibliai jelenetekkel készült tájképek)

15. EA.

2007.06.04. Németalföld - Németország - Anglia:

Spanyolországban a híres festők Caravaggio, míg a kevésbé jelentősök Caracci irányát képviselték, Franciaország inkább csak Caracci irányát vitte tovább (akadémizmus). A kettősség Németalföldön is megvolt: a polgári és református (Rembrandt) - az arisztokrata és katolikus (Rubens).

© Franz Hals: sok portrét készített, a kompromisszumokra kész sikeres festők mintája. Híres és realisztikus képe: A haarlemi aggok házának előjárói.

© Rembrandt Harmensz van Rijn (1606-1669):

Önarckép tágra nyitott szemmel (a rézkarc megújítója)

sok önarckép

Doktor Tulp anatómiája (a szituációba helyezett csoportkép ekkor terjedt el)

Éjjeli orjárat (nem egyformán látszik mindenki →
→ botrányos volt a maga korában)

Sámson megrakítása

Táj közelpő orharral (a tájkép ekkor már önálló műfaj)

© Jan Vermeer van Delft:

egész életét szinte Delft városában töltötte apjának kocsmájában volt, ahol képeket is árultak → a festő ekkor a kor polgári igényét elégítette ki: sok zánerkép

Delft-i utca (fursa képkirovás, érdekes belátás az udvarba, kis kép - de monumentális)

Delft látképe (egyetlen látképe)

Jézus Mária és Márta házában (csak néhány bibliai képe van)

Tejesasszony

Csipkeverő asszony

Koncert

Felbemaradt zenedra

⋮

} jellegzetes színerképek
szoba + ablak + szituáció
a képeknek gyakran van
gellerszerű hangulatotlása

Földrajztudós

Csillagász

} allegorikus képek

Festőművészet

(a 17. század fejtőjéről szól, ódivatú ruhában ábrázolja magát, művészet attitűdumai, függöny → színpadszerű)

© Pieter Paul Rubens:

Levél a keresztől

Medici Mária-ról készült sorozat (túlreprezentált

Medici Mária neveltetése

Megérkezés Lyonba

Apoteózis

képek, antik allegóriák)

Háború és béke (kavargó színek, formák)

© Anthonij van Dyck: Rubens tanítványa, angol udvari festő → angol barokk kibontakozása

tájképfestészet: polgári vonulat (Esaias van de Velde, Albert Cuyp, Jacob van Ruisdael, ...) → holland táj, de megjelennek a műltáforduló, komponált, itáliai indíttatású tájképek is + sok vanitas csendélet (~Caravaggio)

Ausztria: udvari, reprezentatív festészet (Jan Kupczky, Mátyóki Ádám)

Klasszicizmus

szeptimentalizmus →

a helyes stílust keresték, így egyszerre volt jelen az antikizálás, a vernakuláris és a gótika
Angliában az uralkodókhöz kötik a stílusokat
az általános (szinte egyidőben jelentkező) stílusok:
Greek revival, Classic revival, Battle of the styles

Thomas Cole: Az építész álma (a stílusok egy tőről fakadnak)
Szentkirályi Zoltán: az egész korszak romantika lehetne

Johann Fischer von Erlach: romantikus „kinai” rajzok
Giam Battista Piranesi: antik romokról készült rézkarcsok

angol tájképek: a történelem a kor értékkepzője
az emberhez - a történelemben
először - már nem viszonyul,
önmagáért van

- Szobrászat:
 - arisztokratikus reprezentáció
 - polgári igényt kielégítő
 - modern felfogási expresszivitás

híres mesterek: Antonio Canova, Bertel Thorvaldsen

□ Festészet

jellegetes kép A törött korsó → a korsó szimbolikus utalás, a szakadt ruhák viszont egyértelműek

a rokokó festészetből indul a klasszicista

festészet (A hinta) -

valóságos és mitológiai képek → közös bennük az erotika

= Jean Baptiste Siméon Chardin: realiztikus képek

= Jacques-Louis David:

antik } A szabin nők elrablása (gicisparádé)

 } A Horatiusok esküje (a klasszicizmus nemes vonásai)

repr. } Bonaparte átkel az Alpokon

 } Napóleon megkoronázza Josephine-t

szikár } A meggyilkolt Marat
klassz.

= François Gerard: Madame Récamier

= Jean-Auguste-Dominique Ingres: román szerű képek

Török fürdő (fürdőző nők mindenféle közegben)

Homérosz apoteózisa

Osszián álma

téma szerint hol klasszicizál (antik), hol

romantizál (szentimentális)

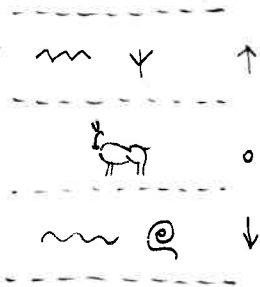
portréi viszont nagyon realiztikusak és
magas minőségűek

= François Goya:

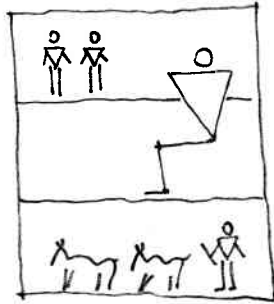
11. EA.

2007.04.23.

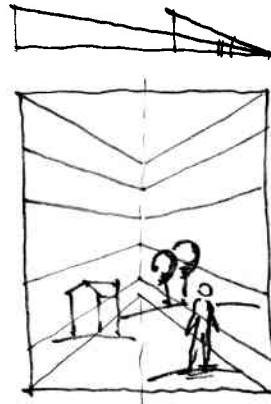
Összefoglalás

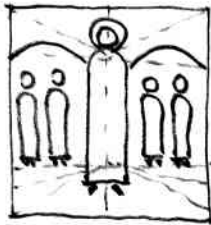
ős kori

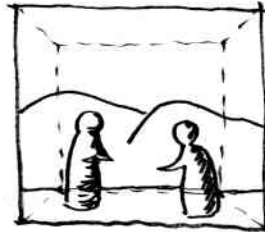
őkori kelet

hellén „perspektiva”

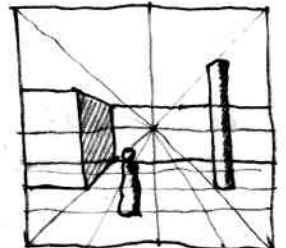
középkor

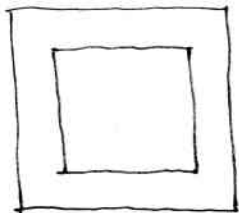
trecento dobortere

németalföldi gótika

centrális perspektiva
(a perceptuális ekvivalencia
fontossága megnö)

fehér alapon fehér

... Jackson Pollock ...